

ДАРИУШ ФИЛАР ПРЕКАЛЕНО ЩАСТЛИВИ

Превод от полски: [Неизвестен], 1971

chitanka.info

Сградите на Институт А бяха в центъра на Града на Изследователите. Те не се охраняваха и дори по пътя към тях не се виждаха предупредителни надписи. А все пак нямаше случай някой да се е опитал да проникне тук или поне да отвори големите въртящи се врати. Това необикновено отношение на цялото общество към Института произтичаше по-скоро от свойствения на човека страх пред неизвестното. Даже видни политически и икономически ръководители не можеха да кажат нищо конкретно за Институт А.

От поколение на поколение се предаваше неписаното правило да не повдигат този въпрос и в течение на 300 години не се намери смелчага, който да наруши традицията.

Бъдещите сътрудници на Института се избираха още по време на следването им. Кой? Също не се знаеше. Избраниците получаваха жълтите пликове на Централното Бюро за разпределяне на Специалистите, които се отличаваха само по червения печат: „Лично до адресанта — Институт А“. После те набързо събираха куфарите си и заминаваха за Града на Изследователите. Обратно не се връщаше никой. Професиите на поканените не подсказваха нищо за възможната дейност, понеже запечатани пликове получаваха студенти от всички факултети.

* * *

Аз следвах техника за ръководене на човешки колективи — предимно право, социология, психология и задължителната за бъдещата ми професия риторика. В трети курс ми присъдиха званието „Най-добър студент“ и няколко дни след публикуването на списъка, в който името ми заемаше първото място, получих покана за Институт А.

На следния ден не без смущение прекрачих прага на Института. В просторния хол нерешително се разхождаха няколко младежи. Веднага след пристигането ми от страничната врата излезе възрастен мъж.

— Вече се събрахте — рече той. — Моля, последвайте ме!

Той ни поведе по едното крило на сградата, където отсега щяха да бъдат квартирите ни. Стаята правеше най-приятно впечатление. Не

успях добре да я разгледам, когато един човек влезе и ми връчи обемиста папка. Погледнах я и разбрах, че и тук ще трябва да уча. Бележникът съдържаше подробен план за следните 900 дни; но повече от всичко ме удиви съдържанието на лекциите. В тях твърде обстойно бяха изложени „Теория на подслушването“, „Техника на надничането“, „Начини за използване на признанията“, „Изкуството да провокираш“. И накрая — беседа с ръководството на Института — един вид „Пълно посвещаване“.

Започна работа. По цели дни ни обучаваха да поставяме подслушващи апаратури, да монтираме скрити камери, да анализираме получената по този път информация. С течение на времето ние се научихме сравнително бързо да определяме интересите, слабостите, страховете, и мечтите на проследения индивид. Умеехме да откриваме най-съкровенията му тайни, да опознаем най-интимните ъгълчета на неговата личност, за съществуването на които той често сам не е подозирал. Но ние все още нямахме представа за какво ще послужат знанията ни.

Настъпва най-сетне денят на „Пълното посвещаване“. Явявахме се един по един пред Върховния Съвет на Института. Не бях уверен дали разговорът бе все един и същ, но подозирах, че различията са минимални. Директорът на Института тържествено ме поздравя с успеха. После от името на Върховния Съвет ми зададе само един въпрос:

— Можете ли да ни кажете, Ром, защо Институтът ни е обозначен със символа „А“?

По начина, по който прозвуча въпросът, разбрах, че обръщението е чисто риторично, и не го прекъсвах.

— „А“ — продължи той — идва от началната буква на думата „Ананке“. Сигурно познавате древната митология, но ще си позволя да ви припомня. Ананке — това е Съдбата — властна, сурова, независима. На нейните удари се покорява дори самият Зевс. По отношение на Съдбата ние сме конкурентна организация. Нашата задача се състои в изменянето на нейните не всякога правилни от наше гледище решения.

— Не, Ром — заяви Директора, — ние не сме група луди. Сега ще ви обясня бъдещите конкретни задачи. Мисля, че това ще ви позволи по-добре да разберете същността на работата ни. Обществото

е длъжно да опазва най-ценните за него единици. Имам предвид най-изтъкнатите ни учени, артисти, политици. Тъкмо на тези хора Съдбата няма право да стори каквото и да било без наше съгласие. Ние сме бдителни. Ние отстраняваме от пътя им и най-незначителните препятствия. Осъществяваме тайно мечтите и желанията им. С една дума, правим всичко да могат те да се съсредоточат само върху работата си. Личното щастие на тия хора, техният успех в обществото почти всякога е дело на нашите ръце. Аз още веднъж подчертавам: за нашата дейност е характерна съблюдаваната в най-висша степен тайна. Естествено, че да създадем на нашите протежета необходимите условия, трябва да знаем всичките им склонности, качества, недостатъци. Разбирате ли сега целенасочеността в системата ни на обучение?

— Да — отвърнах аз. — Но ако тази дейност принася само полза, защо трябва да я прикриваме така старателно?

— Ром! — лицето на Директора изразяваше удивление. — Мислех, че по-добре разбирате психиката на вашите ближни. Ние не можем да работим за всички граждани. А между тях биха се намерили твърде малко, които да не поискат да се възползват понякога от нашата помощ. Ще започнат интриги, недомлъвки, ще се опитат да ви подкупват. И после, хората никога не се държат естествено, ако знаят, че през цялото време са наблюдавани.

* * *

Отначало работех в секция „Икономисти“, чийто ръководител беше Лорт. Той беше и член на Съвета, следователно познаваше критерия на ръководството при подбора на бъдещите сътрудници.

— Ти вече знаеш, че основа на нашата дейност е секретността — ми отвърна той, когато го запитах. — Тайна могат да запазят само хора, които не биха се възползвали от доверената им апаратура и знания за лични облаги — хора — хладнокръвни, сдържани и може би даже равнодушни...

— А ако някой от сътрудниците на Института... — зададох следващия въпрос — все пак помисли лично за себе си?

Лорт ме изгледа и с ледено спокойствие отвърна:

— Тогава ще загине. Вече не ще му се доверяваме, а Институтът не може да прекрати дейността си.

* * *

Изминаха месеци, години. Станах един от най-добрите специалисти и изпълнявах все по-сложни задачи.

Веднъж Лорд ме повика при себе си.

— Този млад учен — рече той — в последната си работа изказва няколко забележителни хипотези. Необходимо е да направим всичко той да ги развие.

Отворих папката с документите.

— Но това е Слит!

— Да — каза Лорд. — Познаваш ли го?

— Шест семестъра учихме в една група. После дойдох в Института, а той...

— Всичко се подрежда отлично. Ако го познаваш, работата ти ще е значително по-лека.

И отново прекарах цели дни пред екрана на камерата-шпионин, с наушници, свързани с монтираните подслушвателни апарати. Работата ми да облекча живота на Слит ми харесваше все по-малко и по-малко. Това започна в деня, когато узнах опитите му да спечели симпатиите на Ралт. Тя бе най-интересното младо момиче, което съм познавал. Още в университета принадлежах към нейните поклонници. И сега не можех спокойно да гледам как Слит ухажваше същата девойка, за която сам някога мечтаех.

Когато ме приеха в Института, не бяха забелязали моето увлечение по Ралт. Още по-малко бих искал да се издам сега.

Искрено казано, аз можех много да попреча на Слит. Като използвам поверените ми апаратури, не беше трудно да го направя смешен в очите ѝ, да го дискредитирам напълно, да го лиша и от най-малкия шанс. Но знаех и друго: ако моето престъпление бъде разкрито, суровото наказание е неизбежно. Изпълнен с колебания, аз изчаках. Не знаех, че Лорд също наблюдава Слит.

— Не намираш ли — попита ме той, веднъж, — че тази девойка е твърде хладна към него?

— Очевидно Слит не заслужава нищо друго — потвърдих бързо аз.

Лорт ме погледна укоризнено.

— Не се шегувай — рече той. — Ти знаеш, че ако необходимите ни хора нямат някое качество, ние трябва да им го създадем в очите на околните. Така ще постъпим и със Слит. Вече разработих първоначалния план.

Като специалист трябваше да призная, че планът му е блестящ. Това ме постави пред окончателно решение: да изменя на Института или завинаги да загубя Ралт. Отказах се от борбата. Дълго време смятах, че никой не е допускал драмата, разиграла се в душата ми. Но веднъж ме извика самият Директор.

— Не зная дали ви са известни — започна той — принципите за служебно повишение в нашата организация. От време на време нашите сътрудници биват подлагани на щателно наблюдение. Наскоро вие показахте, че сте достоен за по-висш пост. Наблюдавахме ви по време на работа над делото Слит. Вие сте действително предан сътрудник. От днес ставате ръководител на секция „Политици“ и член на Върховния Съвет.

* * *

Изминаха години. Ожених се, затънах в рутина, няколко пъти ме повишаваха, докато накрая станах Генерален Директор на Института. Сега в задълженията ми влизаше подборът на новите сътрудници измежду стотиците препоръчани ни млади хора. Така в нашия, затворен свят попадна Смит. Когато две години по-късно проведох поредното наблюдение над младите, неочаквано открих, че Смит преживяваше дилема подобна на тази, която трябваше да разреша някога аз самият. Но той се канеше да постъпи точно обратно. Не разбирам защо не му попречих, защо не предприех нищо. Навярно виждах в него дремеците и у мен чувства на упорство и бунт. Смит откъщаваше за всички ония, които се преклониха пред всевластието на Института. Той действуваше решително, като отправяше до нашите протежета подробни писма: „Вие навярно не знаете — пишеше Смит, — че сте обект на дейността на Институт А. В нашите ръце вие сте

обикновена, натъпкана със знания марионетка. Всичките ви успехи бяха възможни единствено благодарение на нашата намеса. Без нея не бихте значели нищо.“ По-нататък няколко хилядите писма съдържаха подробно описание на принципите на нашата работа. Смит не се задоволи с писмата. Скоро той успя да привлече към тази история вниманието на пресата. За предателството му узнаха всичките сътрудници, но никой не бързаше да го осъди. В целия Институт цареше странна атмосфера на мълчание, на тиха солидарност с престъпника. Оттук следваше само едно: стремежът на Смит да унищожи Института съвпада със скритото желание на останалите.

* * *

Шумът около разкритията на Смит достигна най-високо напрежение. Хората протестираха против нарушаването на елементарните човешки права. „Бих предпочел да страдам — писа един учен, — отколкото да бъда щастлива жертва на тази порочна организация. Кой съм аз сега? Какво представлява мнимата ми индивидуалност? Отнеха ми правото на самостоятелна изява на личността. Убеден съм, че причиненото зло значително превишава ползата от дейността на Института.“

От правителството изискваха незабавни действия. Мудността на министрите доведе до публични демонстрации и най-сетне настъпи взривът — огромна тълпа атакува Института. Ние не се опитахме да се съпротивяваме и навярно затова ни оставиха на мира. Унищожиха само сградите и апаратурата. С удивление се убедих, че не изпитвам съжаление. Пред очите ми хиляди ръце унищожаваха това, за което се бях грижил дълги години. За хората се бях старал само от чувството на дълг. Но сега, когато ги въодушевяваше такава искрена ненавист, разбрах, че всъщност принадлежа към тях, че ги обичам. Поколебах се само още миг, а после грабнах креслото и с всички сили ударих най-близкия още здрав шкаф.

Публикувано във вестник „Орбита“, брой 11/1971 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.